herpy

KAMELEONY

Lesser Chameleon

Furcifer minor

Furcifer minor to niewielki kameleon z centralnych wyżyn Madagaskaru. Samiec jest beżowo-brązowy i ma dwa rogi na nosie, natomiast to samica jest kolorowa, zwłaszcza gdy nosi jaja. Gatunek osiąga 16-23 cm długości całkowitej, jest zagrożony w naturze i rzadko spotykany w hodowli. Wymaga hodowcy z doświadczeniem w utrzymaniu kameleonów, przede wszystkim dlatego, że u samic łatwo dochodzi do problemów ze składaniem jaj.

Rodzina: Chamaeleonidae Dawna nazwa: *Chamaeleo minor*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**16-23 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**2-4 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Sawanna, suchy las i las górski**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**45 × 45 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**21-26 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-38 °C**
Temperatura w nocy	**15-20 °C**
Wilgotność	**60-100%**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**5-9 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**4-18 jaj**
Zniesienia w roku	**1-3**
Inkubacja	**190-270 dni** przy 22-24 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Zagrożony (EN)**

O gatunku

Furcifer minor to mały lub średniej wielkości kameleon o długości całkowitej 16-23 cm, z czego mniej więcej połowę stanowi ogon. Samiec dorasta do 23 cm, samica do około 16 cm. Nazwa pochodzi od łacińskiego *minor*, mniejszy, i odnosi się do tego, że gatunek jest mniejszy od *Furcifer bifidus*, z którym uważano go za blisko spokrewniony.

Samiec jest beżowy, złocisty lub brązowy, z ciemniejszymi pasami i trzema skośnymi, jasnymi pręgami w tylnej części ciała. Na pysku ma dwa wyraźne, ustawione obok siebie rogi z ząbkowanym grzebieniem. Podczas pokazów samiec może przybrać bardzo kontrastowe barwy z czernią, pomarańczem i żółcią. U tego gatunku to samica jest bardziej kolorowa. W spoczynku jest szmaragdowozielona z czerwienią na głowie, czerwonymi i niebieskimi plamami na bokach oraz nieco żółtymi pasami. Gdy nosi jaja lub odrzuca samca, pokazuje najintensywniejsze barwy: żółte pasy na niemal czarnym tle z fioletowymi plamami. Samica ma na pysku jedynie małe guzki.

Młode są zielone, a rogi samców pojawiają się około dwóch tygodni po wykluciu. Zwierzęta urodzone w niewoli są stosunkowo odporne, jednak gatunek uchodzi za delikatny.

Występowanie i środowisko

Furcifer minor jest endemitem Madagaskaru i występuje w chłodniejszych rejonach centralnych wyżyn, od okolic Ambositry po Ivato i Itremo, około 230 km na południe od stolicy. Gatunek żyje na wysokości 1000-1650 m n.p.m.

Populacja jest rozdrobniona przez rozległe obszary trawiaste, z których gatunek nie korzysta. Jest rzadki i trudny do wypatrzenia.

> **Naturalny zasięg:** Madagaskar.

ŚRODOWISKO

Gatunek prowadzi skryty tryb życia w zaroślach i na niewielkich, powykręcanych drzewach w pozostałościach suchego lasu w krajobrazie przypominającym sawannę, w lesie tapia z drzewem *Uapaca bojeri* oraz w wilgotnym lesie górskim. Spotyka się go także na plantacjach kawy, kakao i papai, gdzie bywa liczniejszy niż w pierwotnym lesie. Nie występuje na otwartych terenach trawiastych.

W tym rejonie w porze deszczowej pada niemal codziennie, a w suchej części roku co najmniej co drugi dzień. Średnie miesięczne wynoszą 14-22 °C. W porze deszczowej w dzień temperatura osiąga około 25 °C, a w słońcu przez krótki czas niemal 30 °C, natomiast w nocy spada do około 15 °C. Pora sucha jest chłodniejsza, z nocami do 10 °C i niżej. Gatunek jest aktywny w dzień, lubi słońce i często prowadzi ukryty tryb życia.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 45 × 45 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość). Gatunek jest mały i nie wymaga dużego terrarium, ale niektóre osobniki są bardziej niespokojne i lepiej czują się przy większej przestrzeni. Wysokość jest ważna, ponieważ zwierzę korzysta z krzewów od dołu do samej góry.

Terrarium szklane z wentylacją z przodu dobrze utrzymuje ciepło i wilgoć i wymaga rzadszego zraszania niż terrarium w całości siatkowe. Dobrym kompromisem jest terrarium z pełnymi bokami i tyłem oraz siatką z przodu i w pokrywie. Terrarium w całości siatkowe słabo trzyma ciepło i wilgoć i wymaga mocniejszych lamp oraz dłuższego zraszania. Zadbaj o odpływ, aby nadmiar wody mógł swobodnie uchodzić.

Urządź terrarium gęsto obsadzone: żywa roślina, taka jak *Schefflera arboricola* lub *Ficus benjamina*, powinna zajmować około połowy przestrzeni. Dodaj gałęzie o różnej grubości i ustawione pod różnymi kątami, poziomo, skośnie i pionowo, tak aby zwierzę mogło przemieszczać się między strefą ciepłą a chłodną. Unikaj drobnej siatki, która może uszkodzić palce.

TEMPERATURA

Temperatura w dzień powinna wynosić 21-26 °C. Zapewnij miejsce do wygrzewania o temperaturze 32-38 °C, mierzonej jako temperatura powierzchni termometrem na podczerwień, a dół terrarium pozostaw chłodniejszy. Temperatury powinny zmieniać się wraz z porami roku, tak jak w naturze, gdzie zima jest wyraźnie chłodniejsza.

Temperatura w nocy wynosi 15-20 °C. Spadek osiąga się, wyłączając wszystkie lampy, a przy normalnej temperaturze pokojowej dodatkowe ogrzewanie nocą nie jest potrzebne. Do miejsca wygrzewania używaj żarówki halogenowej i termostatu, a wszystkie lampy podłącz do programatora czasowego.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 60-100 %. Gatunek pochodzi z obszaru o wysokiej wilgotności, jednak terrarium musi w ciągu dnia przeschnąć, aby uniknąć stojącej wody i chorób.

Zwierzę pije krople wody z liści i ścianek, a nie z miski. Zraszaj kilka razy dziennie, najlepiej przy użyciu automatycznego systemu, ale uważaj, aby nie przelać podłoża. Nawilżacz zimnej mgły pracujący w nocy i wczesnym rankiem dobrze nawadnia zwierzę. Następnie pozwól terrarium przeschnąć w ciągu dnia.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień, lubi słońce i wymaga mocnego oświetlenia. Do oświetlenia użyj świetlówki T5 6500 K, a do UVB świetlówki zapewniającej strefę Fergusona 3 w miejscu wygrzewania; strefa ta została przyjęta od *Furcifer pardalis*. Mocne światło jest korzystne i można dodać dodatkowe oświetlenie LED 6500 K.

Świetlówki UVB wymieniaj zgodnie z zaleceniami producenta, ponieważ ich moc spada z wiekiem. Długość dnia dostosuj do pory roku. Zwykłe lampy LED nie dają użytecznego UVB.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

F. minor jest wyłącznie owadożerny. Podawaj urozmaicony pokarm: świerszcze, karaczany, strąkowce i muszki owocowe. Dorosłe zwierzęta na początku często pomijają małe owady, jednak kameleony naturalnie zjadają w ciągu dnia wiele drobnych owadów. Same owady powinny być karmione bogatą dietą z zieleniny i warzyw.

Młode karm codziennie, tyle, ile zechcą zjeść. Dorosłe karm co drugi dzień. Samce potrafią same regulować ilość pokarmu, ale samice powinny dostawać mniej, ponieważ łatwo tyją, a otyłość prowadzi do poważnych problemów ze składaniem jaj. Młode i samce otrzymują suplement wapnia z witaminami przy każdym karmieniu, samice tylko przy co drugim, ponieważ łatwiej je przedawkować, co objawia się obrzękiem szyi. Zdrowy kameleon nie ma widocznych kości ogona i ma pełne, a nie zapadnięte oczy.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek trzyma się pojedynczo, a dwa osobniki łączy się tylko do kopulacji. Zwierzęta są agresywne wobec przedstawicieli własnego gatunku, również młode, i mogą poważnie się nawzajem okaleczyć. Wobec hodowcy gatunek jest spokojniejszy i rzadko gryzie.

Gatunek źle znosi branie do ręki i należy je maksymalnie ograniczyć. Zwierzę można na kilka minut wyjąć w celu obejrzenia, ale musi samo wejść na dłoń i nie wolno go chwytać.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma dwa wyraźne rogi na nosie, natomiast samica jedynie małe guzki. Rogi samców pojawiają się około dwóch tygodni po wykluciu. Obie płcie osiągają dojrzałość płciową w wieku 5-9 miesięcy. Samica gotowa do kopulacji ma czerwone i niebieskie kropki na bokach oraz czerwień na głowie.

GODY I KOPULACJA

Wpuść samicę do terrarium samca. Samica gotowa do kopulacji ma stonowane barwy, mało się porusza i prawie nie reaguje na samca, który kiwa głową, a kopulacja zaczyna się szybko. Samica niegotowa nadyma się z otwartym pyskiem i może zaatakować. Natychmiast ją wyjmij i spróbuj ponownie po kilku dniach.

Kopulacja trwa 5-30 minut. Niektóre samice akceptują tylko jedną kopulację, inne kopulują przez kilka dni z rzędu. Rozdzielaj zwierzęta, gdy nie są pod nadzorem, ponieważ gatunek bywa agresywny, a zwierzęta mogą się nawzajem poważnie okaleczyć.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja 14-35 dni po kopulacji. Zniesienie liczy 4-18 jaj. Zwykle składane jest jedno zniesienie w roku, ale w niewoli możliwe są nawet trzy. Składanie jaj to najtrudniejszy etap rozmnażania, ponieważ samice z zatrzymanymi jajami (zaburzenia nieśności) mogą umrzeć. Szczupła, ale dobrze odżywiona samica ma mniej problemów niż otyła.

Na dzień lub dwa przed złożeniem jaj samica przestaje jeść. Umieść ją w pojemniku do składania jaj: ciemnym plastikowym wiadrze o pojemności około 55 litrów z żarówką grzewczą 20-40 W u góry i 15-20 cm mieszanki piasku i ziemi, która powinna być bardzo wilgotna, ale bez stojącej wody. Jeśli ziemia jest zbyt sucha, samica nie będzie kopać. Pozostaje w wiadrze przez cały dzień, gdy światło jest włączone, a na noc wraca do terrarium. Jaja leżące luzem można uratować, jeśli zostaną szybko znalezione, zanim wyschną.

INKUBACJA

Jaja umieszcza się w zamkniętym pojemniku z wermikulitem zwilżonym wodą w równych częściach wagowych. Jaja znoszą spadki temperatury do 15 °C i niżej, a chłodna przerwa w połowie inkubacji naśladuje zimę na wyżynach. Inkubuj je 45-70 dni w 22 °C, następnie 45-70 dni w 14-16 °C, a potem w 22-24 °C aż do wyklucia. Wymaga to inkubatora, który potrafi zarówno grzać, jak i chłodzić.

Inkubacja jest długa: 190-270 dni, średnio około dziewięciu miesięcy. Przy stałych 23 °C trwa 8-9 miesięcy.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są zielone i od początku należy trzymać je osobno, ponieważ są wobec siebie agresywne. Opieka jest taka sama jak nad dorosłymi, tylko w mniejszej skali i w mniejszych terrariach. Podawaj muszki owocowe, strąkowce i małe świerszcze i karm codziennie.

Młode szybko rosną i po około sześciu miesiącach mogą być bliskie rozmiarów dorosłych.

Zdrowie i częste błędy

Typowe problemy i błędy w hodowli:

- Zaburzenia nieśności u samic, zwłaszcza otyłych lub pozbawionych odpowiedniego miejsca do składania jaj. Stan ten zagraża życiu.
- Otyłość u samic, prowadząca do komplikacji przy składaniu jaj.
- Odwodnienie przy zbyt rzadkim zraszaniu lub braku wysokiej wilgotności w nocy.
- Obrzęk szyi przy zbyt intensywnej suplementacji.
- Metaboliczna choroba kości (MBD) przy zbyt małej ilości UVB lub wapnia.
- Urazy palców spowodowane drobną siatką.
- Stres wywołany braniem do ręki i trzymaniem razem z przedstawicielami własnego gatunku.

Długość życia w niewoli nie jest udokumentowana; 2-4 lata to szacunek na podstawie innych małych gatunków *Furcifer*. Skontaktuj się z weterynarzem mającym doświadczenie z gadami, jeśli zwierzę przestanie jeść, ściemnieje i stanie się osowiałe lub oddycha z otwartym pyskiem.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.